

İlâhiyât Fakülteleri İçin Açıklamalı Edebî Osmanlıca 1
Prof. Dr. Ahmet Yılmaz, Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 3. Baskı, 2015.

Ayşe PARLAKKILIÇ MUCAN*

Türk-İslâm edebiyatı sahasında çok sayıda Türkçe ve Arapça çalışmalar ortaya koyan akademisyen, Prof. Dr. Ahmet Yılmaz'ın *İlâhiyât Fakülteleri için Açıklamalı Edebî Osmanlıca 1* kitabı ilk olarak 2013 yılında, ikinci baskısı 2014 yılında ve gözden geçirilmiş ilâveler ile üçüncü baskısı Aralık 2015'te yayımlandı. Yazar, eseri yazma amacını Osmanlı İmparatorluğu'nun ilim ve irfan dilini okumayı ve anlamayı öğretmek ve bu dilin ayrılmaz bir parçası olan rik'a hat için gelecek nesillere göz aşinalığı ve kısmen el becerisi kazandırmak olarak ifade eder. (s.12) Piyasadaki diğer "Osmanlı Türkçesi" isimli kitapların aksine eserin "Edebî Osmanlıca" ismi ile adlandırılmasının sebebi; yazarın atalarımızın hâkimiyetinden bize kalan edebî mirasa kısaca "Osmanlıca" veya "Osmanlı Türkçesi" deyivermenin kifayetsiz olduğunu düşünmesidir.

Edebî Osmanlıca 1 kitabının kuruluş düzeni; okuma metni, parça içerisinden seçilmiş paragraflardan oluşturulan yazı ödevi ve Osmanlı Türkçesi öğrenenlerin bilmesi gereken kuralların verilmesi şeklindedir. Kitap bu düzen boyunca ilerler. Metinler ve yazı ödevleri sonrasında; edebî Osmanlıca'da kullanılan Arapça ve Farsça'nın temel dil ve kelime yapıları ve bu iki dilin master kalıplarına dair bilgiler verilir. Aslen Arapça veya Farsça olup Osmanlıca'yı "Edebî Osmanlıca" yapan sıfat kalıpları, Arabî sıfatlar ve Farsî sıfatlar olmak üzere iki kategoride ve maddeler halinde anlatılır. "Farsça Kelimeleri Türkçe Cümlelerde Kullanmak" başlığı ile verilen kısımda, öğretilen bazı Farsça kelimelerin, Türkçe cümleler içerisinde kullanımı gösterilerek bilginin pratiğe dönüştürülmesi amaçlanmıştır.

Muhterem vatanın *güzide* evladı. (s.199)

Allâhü Teâlâ göklerde ve yerlerde her ne yarattı ise benî Âdem'in emrine *âmâde* kılmıştır. (s.200)

Bahsi geçen dil hususiyetleri verilirken okuyucu kurallara boğulmamış, öğrencilerin ihtiyaç duyacağı bilgiler öncelikli olarak anlatılmıştır.

"Tezkireler sadece terceme-i hâlleri bildirmezler, onlar mâzi ile hâl arasında birer kültür köprüsüdürler" diyen yazar, eserini önemli tezkire örnek-

---

* Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlâhiyât Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı, (ayseparlakkilic@windowslive.com).

leri ile süslemiştir. *Fatîn*, *Ârif Hikmet Tezkiresi* ve Rauf Yekta Bey'in *Esâtîz-i Elhân Tezkire-i Mûsîkî-Şinâsân* isimli eserleri bunlardan bazılarıdır.

Eserde, Süleyman Çelebi'nin *Mevlid-i Nebî'si*, Sinan Paşa'nın *Tazarrû-nâme* isimli eseri başta olmak üzere Fuzûlî, Nâbî, Nedîm, Fıtnat Hanım gibi divan şairlerinden şiir örneklerine de yer verilmiştir. Divan şairlerinden şiir örnekleri verilirken, Keçeci-zâde İzzet Molla'nın "harâb" redifli şiirine en son yer verilmesi manidardır. Nitekim 19.yy'da yaşayan Keçeci-zâde divan şiiri geleneğinin son temsilcilerindendir.

15.yy şairlerinden Şeyhî'nin sosyal eşitlik fikrini mizahî bir üslupla işlediği *Harnâme* ve Şeyh Galib'in tasavvufî sembolizmle örülü *Hüsn ü Aşk*'ı eserde yer alan mesnevi örnekleridir.

Daha önce hiçbir Osmanlı Türkçesi ders kitabında yer almayan *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beyti günümüz Türkçesi'ne aktarılmış şekli ile *Edebî Osmanlıca 1* 'de mevcuttur.

Ünlü Türk bilgini Hüseyin Kâzım Kadri tarafından altı yılda hazırlanan Türk edebiyatının yegâne sayılabilecek ansiklopedik sözlüğü *Büyük Türk Lügati*'nden bir örnek metin de esere dâhil edilmiştir.

Edebî Osmanlıca 1, dikkatle incelendiğinde bazı metinlerde Arapça, bazı metinlerde Farsça kelime ve tamlamaların daha sık kullanıldığı görülmektedir. Bunlar yazar tarafından hususiyetle seçilmiş metinlerdir ki bir yandan öğrencilerin bu iki dile ait kelime ve tamlamaları metin içerisinde öğrenmeleri istenirken diğer yandan öğretilmesi hedeflenen kelimelerin yazılışları da gösterilmiş olur.

Eserde salt Türkçe metinler de yer alır. Bunlar okunuşları ve imlaları kolay parçalardır. Örneğin, Yakup Kadri'nin Ses Duyan Kız hikâyesi, Ziya Gökalp'ın Kurt ile Ayı ve Orhan Seyfi Orhon'un Kurt Destanı şiiri bahsi geçen metinlere örnek olarak gösterilebilir.

Yazar, okuyucuyu Osmanlı Türkçesi'ni metin merkezli öğrenmenin yanı sıra gündelik hayatla bağ kurarak öğrenmeye de yönlendirmektedir. Zira eserde söz konusu edilen Osmanlı sosyo-kültürel hayatından bazı ilmi tabir ve kullanımların izahları dönem hayatıyla ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlar. "İlm-i Hendeseye Müteallık Bazı Tabîrler" başlığı ile verilen parçada hendese (geometri) ilminde gerekli alan ölçüm hesaplamaları tarif edilmektedir. Örneğin; "murabba'ın sathı bir dıl'ının yine kendisiyle hâsıl-ı darbına müsâvîdir." (s.74) Ve yine, "İlm-i Arûz" başlığı ile verilen parçada arûz ilminin tanımı ve bazı aruz vezinlerinden bahsedilmiştir. Ebced hesabı ile ilgili bilgilerin yer aldığı parça, "Tarih-i Ebcedî Nedir ve Müverrih Kime Derler" başlığı ile adlandırılmıştır. Burada, divan şiirinde tahta oturma, inşa etme, ölüm gibi vesilelerle kaleme alınan ve şiire konu edinen olayların tarihine

vurgu yapmak amacıyla kullanılan ebced hesabının tarifine değinilmiş ve her harfe karşılık gelen rakamlar verilmiştir. Böylece öğrenciye, ilm-i hende-se, ilm-i aruz ve ilm-i ebced ile ilgili bilgiler sunulmuş olur.

Eserde, İstanbul Üniversitesi giriş kapısı üzerinde yazılı levha, Mehmed Emin Tokâdî'nin Zeyrek'teki mezar taşına hak edilen ve öğrencisi Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi tarafından kaleme alınan tarih gazeli, Üsküdar Sultan Ahmed Çeşmesi kitabesi metni günümüz harfleri ile verilmiştir. Böylece, okuyucunun gündelik hayatta sıkça karşılaştığı tarihî yapılardaki edebî Osmanlıcaya ilişkin bir farkındalık oluşturulmak istenmiştir.

Edebî Osmanlıca 1 kitabının en ilgi çeken yönlerinden biri de metinlerin baş kısmına yerleştirilen mahfuzât cümleleridir. Bunlar âyet, hadis, durûb-ı emsâllerden oluşmaktadır. Bu yöntemle öğrenci metinlerle karşılaştıkça söz konusu mahfuzât cümlelere de tesadüf edecek ve farkına varmadan bunları öğrenmiş olacaktır. Eğitim bilimlerinde "gizil öğrenme (farkına varmadan yahut örtük öğrenme)" adı verilen bu öğrenme tekniği ile kişi, öğrenmede ekstra bir gayret sarf etmez ve öğrenme normal seyir içerisinde, istem dışı olarak gerçekleşir. Örneğin, Şeyh Edebâli'nın Osmân Gâzî'ye nâsihatlerinin yer aldığı metnin üstüne "Din nasihattır" hadis-i şerifi levha içerisinde yerleştirilmiştir.(s.20) Yine Tevfik Fikret'in "Vâlîde" isimli şiirinin üstünde "Cennet anaların ayakları altındadır" hadisi yer alır. Eserde bunun gibi daha birçok örnek bulmak mümkündür. (s.251)

Kitabın son kısmında ilâhiyât eğitiminde en temel eserlerden sayılan El-malılı Hamdi Yazır'a ait *Hak Dîni Kur'ân Dili* isimli eserden Nahl ve Yûsuf sûresi tefsirleri ve bazı fıkıh metinleri örneklerine yer verilmiş, böylece öğrencilerin tahsîlini yaptığı ilâhîyat bilim diline âşinâlık kazanmaları amaçlanmıştır.

Kitapta yaklaşık 48.000 kelime kullanılmıştır. Bunların 7000'i, bazıları birden fazla tekrar edilmekle birlikte, Arapça ve Farsça kelimelerdir. *Edebî Osmanlıca 1* kitabı öğrencinin ilk aşamada öğrenmede zorluk yaşamaması adına baştan sona hep aynı punto harflerle kaleme alınmıştır.

Günümüzde Osmanlı Türkçesi öğreniminde en temel problemi teşkil eden okuma, anlama ve yazma zorluğunu gidermeye yönelik pek çok alıştırmaların yer aldığı kitap, alanında büyük bir boşluğu dolduracak ve kendisinden sonra yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edecek kanaatindeyiz.